

“O’SIMLIKLARNING XILMA-XILLIGI” MAVZUSINI O’TISHDA 1-SINF O’QUVCHILARIDA IJODIY FIKRLASH KO’NIKMLARINI SHAKLLANTIRISH

Fayziyeva Gulhayo Erkin qizi

SHDPI “Ta’lim-tarbiya nazariyasi va metodikasi”

mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ta'limning dastlabki bosqichlarida yosh o'quvchilarda ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish juda muhimdir. Ushbu ko'nikmalar ularning kognitiv qobiliyatlarini oshiradi va tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va innovatsiyalarga yordam beradi. Ijodkorlikni rag'batlantirish usullaridan biri o'quvchilarni o'simliklar xilma-xilligi kabi turli mavzular bilan tanishtirishdir.

Kalit so'zlar: ta'lim, ta'lim dasturi, atrof-muhit, izlanishlar, erta ta'lim, uslublar

Kirish: O'quv muhitini o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan jismoniy bo'shliqlar deb tushunish mumkin, bunda turli xil uslubiy strategiyalar yoki muayyan resurslar yoki materiallardan foydalangan holda talabalar o'z tengdoshlari, o'qituvchilari yoki boshqa manfaatdor tomonlar bilan o'zaro aloqada bo'lishlari va muloqot qilishlari mumkin.

Shu tarzda, maqsad talabalarning bilim olishiga va ijtimoiy rivojlanishiga hissa qo'shishdir. Erta ta'lim davrida rag'batlantiruvchi o'quv muhitini ishlab chiqarish fanni o'rganishda ayniqsa muhimdir, chunki bu fanni yaxshi o'rganishga yordam beradi. Buning uchun uchta elementni hisobga olish kerak[2]:

Birinchidan, fan ta'limi sohasida ilmiy ta'lim bilan shug'ullanishni maktabning dastlabki yillaridan boshlash zarurligini ta'kidlaydigan tendentsiya mavjud. Ushbu dastlabki yillarda bolalar asosan hislar va o'ziga xos kundalik tajribalar bilan qo'llab-quvvatlanadigan idrok orqali o'rganadilar.

To'g'ridan-to'g'ri hissiy tajriba ilmiy kuzatuvning boshlang'ich nuqtasi bo'lib, bolalarga atrof-dagi dunyoga ma'no berishga yordam beradi.

Ikkinchidan, tabiiy muhit bilan o'zaro aloqada bo'lish va atrof-muhitdagi hissiy ma'lumotlarning xilma-xilligi har qanday yoshdagi bolalarga tabiiy fanlar bilan bog'liq tarkibni o'rganishga va ilmiy ko'nikma va munosabatlarni rivojlantirishga yordam beradi. Darhaqiqat, ushbu bosqichda o'tkazilgan ba'zi tadqiqotlar uch yoshdan olti yoshgacha bo'lgan bolalar qanday qilib murakkab ilmiy fikrlashni namoyon etishlari va ma'lum bir murakkablikdagi ilmiy amaliyotlarda ishtirok etishlari mumkinligini ko'rsatadi[1].

Uchinchidan, erta ta'limning yana bir muhim qismi avtonomiyani rivojlantirishdir. O'qituvchilar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan bolalarning erkin kashf qilishlari va o'ynashlari uchun vaqt va joy ajratish ularga avtonomiya va ehtimol ma'lum fanlarga qiziqishlarni rivojlantirishga yordam beradi.

Bolalar qachon, qayerda, nima va kim bilan o'rganishni tanlashi mumkin bo'lgan erkin tanlov muhitini yetishtirish ularning avtonomiyasini rivojlantirishga yordam beradi, chunki u taklif qilingan ta'lim variantlarini aniqlash va ulardan birini qondirish uchun tanlashni o'z ichiga olgan vaziyatlarni keltirib chiqaradi.

Biroq, sinf yoki maktabning jismoniy makonini o'zgartirish har doim ham o'quv muhitini yaratmaydi. Ushbu transformatsiyani samarali qilish uchun vaqt o'tishi bilan jismoniy makonda sodir bo'layotgan ijtimoiy va moddiy o'zaro ta'sirlarni ko'rib chiqishimiz kerak.

Shu asosdan boshlab, ushbu jihatlarining uyg'unligi va ularni birlashtirishga qaratilgan sa'y-harakatlar fanni o'qitishga yo'naltirilgan turli xil metodologiyalar uchun qulay zamin yaratdi, masalan, ushbu tadqiqotning asosiy yo'nalishi bo'lgan erkin tanlovli fanni o'rganish muhiti (FSLEs)[4]. FSLEs fan ta'limi uchun deyarli yangi bo'lmasa-da, ular birinchi navbatda muzeylar, kutubxonalar va hayvonot bog'lari kabi norasmiy kontekstlarga e'tibor qaratdilar.

Biroq, rasmiy va norasmiy sohalar o'rtasidagi aloqalar erkin tanlov faoliyati orqali qurilgan sohalarni birlashtirish uchun 'uchinchi makon' izlash bilan yakunlandi, bu esa rasmiy ta'limga erkin tanlovning kengayishiga olib keldi. Biroq, erkin tanlov asosida o'rganishga qaratilgan rasmiy erta ta'lim bo'yicha ilmiy tadqiqotlar kam.

Misol uchun, Nayfiel va boshqalar muayyan materiallardan foydalanishga va o'qituvchining roliga qaratilgan erkin tanlov paytlarda bolalarning fanni o'rganishini baholagan bo'lsa, Mateo minerallar bo'yicha bitta fanli erkin tanlov muhitini baholab, fanni o'rganishga e'tibor qaratdilar.

Peinado va boshqalar maktab o'yin maydonchasida FSLE joriy etdilar va uning erta ta'lim o'quvchilarining harakatlariga ta'sirini tahlil qildi. Ushbu natijalar atrof-muhitga kiritilgan turli xil tadbirlarda ishlatiladigan materiallarni tanlash va tartibga solishning ahamiyati, bolalarning avvalgi bilimlari va erkin tanlov paytida o'zaro munosabatlarning roli haqida ma'lumot beradi.

Materiallarni tanlash va tartibga solishning ahamiyati va ushbu muhitda taqdim etilgan tadbirlarni bolalar tomonidan bepul eksperimentlarni rag'batlantirish uchun loyihalashtirish bilan bog'liq sa'y-harakatlar tufayli biz turli yosh guruhlarini bilan FSLE-dan foydalanish mumkin deb o'ylaymiz.

Biz FSLEsni asosan tabiiy materiallar bilan tayyorlangan va fan bilan bog'liq mavzular (tirik mavjudotlar va ularning muhiti, havo, yorug'lik, minerallar va boshqalar) tomonidan tashkil etilgan joylar deb tushunamiz.).

Ular farovonlik, kommunikatsiya, tadqiqot, modellashtirish, tajriba, inklyuziya va yuqori hissiy ta'sirni rivojlantiradigan va bolalar va o'qituvchilarning qiziqishlarini aks ettirishga qaratilgan o'quv muhitidir. Loyihalashtirilgan tadbirlar (masalan, rampalarni turli balandliklarda va turli darajadagi qo'pol yuzalar bilan joylashtirish mumkin bo'lgan maydon) jozibali va taklif qiluvchi tarzda jismoniy makonda joylashgan bo'lib, shu bilan ilm-fanni o'rganish uchun bolalarga bepul kirishni ta'minlaydi.

Ushbu o'quv muhitining dizayni makonni ham, uning tartibini ham hisobga oladi (mebel, yoritish, tadbirlarni tartibga solish va hk.), chunki ular ta'lim maqsadlariga erishishni belgilovchi omillardir. U yerda-o'qituvchilar makonning tartibini o'ylashlari va rejalashtirishlari kerak.

Ular uni boyitish va o'qituvchilar va talabalarning niyatlarini aks ettiruvchi va ehtiyojlarini qondiradigan faoliyatni rag'batlantirish manbai qilish uchun uni qanday qilib yaxshi tashkil etish va tuzishni ko'rib chiqishni boshlashlari kerak shuningdek, sinfning fazoviy sharoitlari ma'lum psixo-mantiqiy, hissiy va xulq-atvor to'siqlari va shunga qaramay, ushbu turdagi to'siqlarning mavjudligi o'qituvchilarning ta'lim yondashuvlarini hal qiluvchi asosiy omil bo'la olmaydi.

Shu munosabat bilan adabiyotda Mateo[3], Cisneros va boshqa tadqiqotlar mavjud va bu ta'lim makonini ma'lum ta'lim strategiyalarining o'quv va uslubiy talablariga moslashtirish uchun kichik usullar bilan qanday o'zgartirish mumkinligini isbotlaydi.

Ushbu o'zgarishlarga oddiy, arzon, jozibali materiallar yordamida erishiladi, ular makonni tuzadi va tartiblaydi. Nafaqat tashkilot va tartib muhim, balki FSLE-da ishlatiladigan materiallar juda ehtiyotkorlik bilan tanlanishi kerak.

Biz ilmiy mazmunda va kattalashtiruvchi ko'zoynaklar, magnitlar, tarozilar va boshqalar kabi asboblarda ishlash uchun mos bo'lgan xavfsiz, tabiiy, kundalik va uzoq muddatli materiallardan foydalanishni qayta ko'rib chiqamiz. Ular tajriba o'tkazishi,

g'oyalarini tushuntirishi yoki rivojlanishini boshlashi uchun bolalarni ular bilan bevosita muloqot qilishga undaydigan tarzda joylashtirilishi kerak.

Xulosa

Xulosa qilib aytish mumkinki, 1-sinf o'quvchilarining o'simliklar xilma-xilligi mavzusini o'tish jarayonida ijodiy fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish ularning har tomonlama rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega. Qiziqarli dars rejalarini qo'llash, so'rovga asoslangan o'rganish, san'atni birlashtirish, hamkorlikdagi faoliyatni rag'batlantirish va ochiq havoda o'rganishni rag'batlantirish orqali o'qituvchilar ushbu ko'nikmalarni samarali rivojlantirishlari mumkin. Erta ta'limda ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish butun umr innovatsion fikrlash, muammolarni hal qilish va atrofimizdagi dunyoni qadrlash uchun asos yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Anderson, B. (2015). The role of talk in developing scientific language in the early years. In D. Stead & L. Kelly (Eds.), Inspiring science in the early years. Exploring good practices. mcgraw hill
2. Barrable, A. (2020). Shaping space and practice to support autonomy: Lessons from natural settings in Scotland. Learning Environments Research, 23(3), 291–305
3. Matteo, E., & Sáez-Bon dia, M. J. (2022). Experiment arcon minerals en Educación Infantil: evaluación de un espacio de Ciencia de libre elección. Revista Eureka Sobre Enseñanza y Divulgación De Las Cien-cias, 19(2), 2801–2801. https://doi.org/10.25267/Rev_Eureka_ensen_divulg_cienc.2022.v19.i2.2801
4. Nayfeld, I., Brenneman, K., & Gelman, R. (2011). Science in the classroom: Finding a balance between autonomous exploration and teacher-led instruction in preschool settings. Early Education & Development, 22(6), 970–988